

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार-अ

वर्ष २, अंक ११३(३)]

मंगळवार, डिसेंबर २७, २०१६/पौष ६, शके १९३८

[पृष्ठे ८, किंमत : रुपये १५.००

असाधारण क्रमांक १८१

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिनियमान्वये तयार केलेले
(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक, मंत्रालय

मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १ सप्टेंबर २०१६

अधिसूचना

खाण व खनिजे (विकसन व विनियमन) अधिनियम, १९५७.

क्रमांक एमडीएफ. ०६१५/५१/प्र.क्र. ३४/उद्योग-९.—खाण व खनिजे (विकसन व विनियमन) अधिनियम, १९५७ (१९५७ चा ६७) याच्या कलम ९ ब चे उप-कलम (२), (३), (४), (५) व (६) कलम १५ चे उप-कलम (४) आणि कलम १५ ए अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून त्यातील महाराष्ट्र राज्याची प्रयुक्ती व प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजना (पीएमकेकेकेवाय) च्या तरतुदी अंतर्भूत करण्याकरिता सदर अधिनियमाच्या कलम २०ए अंतर्गत भारत सरकारने निर्गमित केलेल्या दिशानिर्देशानुसार महाराष्ट्र शासनाद्वारे जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान चे कामकाज, जिल्हा खनिज प्रतिष्ठानची रचना व कार्ये आणि जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान मध्ये रकमा प्रदान करणे च्या पद्धतीचे विनियमन करण्याकरिता पुढील नियम करित आहे, ते असे :—

प्रकरण—एक

प्रारंभिक

संक्षिप्त नाव आणि प्रारंभ

१. (१) या नियमास महाराष्ट्र जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान (प्रन्यास) नियम, २०१६ असे म्हणावे.

(२) हे नियम, दिनांक १६ सप्टेंबर २०१५ पासून अंमलात येतील.

२. व्याख्या.—(१) या नियमांमध्ये संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर :—

(क) “अधिनियम”, याचा अर्थ, खाण व खनिजे (विकसन व विनियमन) अधिनियम, १९५७ (१९५७ चा ६७) असा आहे.

(ख) “बाधित क्षेत्र”, याचा अर्थ, जिल्हाधिकारी यांनी विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे, जिल्ह्यात खाण किंवा खाणींच्या समूहापासून, खनिकर्म कामाशी संबंधित कामांमुळे बाधित क्षेत्र, या सह राज्य शासनाने वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे जिल्ह्याच्या पलीकडील क्षेत्रे आणि प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजना (पीएमकेकेकेवाय) अंतर्गत समाविष्ट प्रत्यक्ष बाधित क्षेत्रे व अप्रत्यक्ष बाधित क्षेत्रे यांचासुद्धा समावेश होतो ;

(१)

- (ग) “बाधित लोक”, याचा अर्थ, प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजना (पीएमकेकेकेवाय) अंतर्गत समाविष्ट लोक ;
- (घ) “लेखापरीक्षक”, याचा अर्थ, नियामक परिषदेकडून नियुक्त केलेला लेखापरीक्षक किंवा सनदी लेखापाल, आणि राज्याचे महालेखापाल किंवा राज्य शासनाने नामनिर्देशित केलेले इतर लेखापरीक्षक यांचा समावेश होतो ;
- (ङ) “केंद्रीय योजना (पीएमकेकेकेवाय)”, याचा अर्थ, प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजना (पीएमकेकेकेवाय) असा होतो ;
- (च) “जिल्हाधिकारी”, याला महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ (महा. १९६६ चा ४१) अंतर्गत असणारा समान अर्थ लागू राहिल ;
- (छ) “अंशदान”, याचा अर्थ, प्रन्यासमध्ये जमा करावयाचे अंशदान.—
- (एक) प्रमुख खनिजांच्या प्रकरणात, सदर अधिनियमाच्या कलम ९ ब च्या उप-कलम (५) व (६) अंतर्गत केंद्र सरकारकडून वेळोवेळी विहित केल्याप्रमाणे अधिनियमाच्या दुसऱ्या अनुसूचीप्रमाणे खनिपट्टा धारक किंवा संयुक्त परवाना (पुर्वेक्षण अनुज्ञप्ती व खनिपट्टा) धारक यांचेकडून देय होणाऱ्या अधिकार शुल्काच्या टक्केवारीत अंशदान देय राहिल.
- (दोन) गौण खनिजांच्या प्रकरणात सदर अधिनियमाच्या कलम १५ए अंतर्गत गौण खनिजासाठी राज्य शासनाने वेळोवेळी विहित केल्याप्रमाणे, जिल्ह्यातील खनिपट्टा किंवा खाणपट्टा किंवा खाण परवानाधारकांकडून देय होणाऱ्या अधिकार शुल्काच्या टक्केवारीत अंशदान देय राहिल.
- (ज) “नियामक परिषद”, याचा अर्थ, जिल्हा खनिज प्रतिष्ठानच्या सर्व विश्वस्तांच्या बनलेल्या प्रन्यासची नियामक परिषद ;
- (झ) “शासन”, किंवा “राज्य शासन”, म्हणजे महाराष्ट्र शासन ;
- (ट) “ग्रामसभा”, याचा अर्थ, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम (१९५९ चा ३) अंतर्गत व्याख्या केल्याप्रमाणे ग्रामसभा ;
- (ठ) “खनिपट्टा क्षेत्र”, याचा अर्थ, कोणत्याही खनिजाचे किंवा गौण खनिजाचे पुर्वेक्षण करण्याकरिता किंवा खाणकाम करण्याच्या उद्देशासाठी मंजूर क्षेत्र ;
- (ड) “खनिकर्म”, किंवा “खाणकाम ” याचा अर्थ, कोणतेही खनिज किंवा गौण खनिज बाहेर काढण्याच्या उद्देशाने घेण्यात आलेले कार्य ;
- (ढ) “व्यवस्थापन समिति”, याचा अर्थ, प्रन्यासच्या दैनंदिन व्यवहार व्यवस्थापनाच्या उद्देशासाठी राज्य शासनाने गठित केलेली समिती ;
- (ण) “पंचायत”, याचा अर्थ, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम (१९५९ चा ३) अंतर्गत व्याख्या केल्याप्रमाणे पंचायत ;
- (त) “प्रन्यास”, याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम ९ ब चा उप-कलम (१) अंतर्गत शासनाने स्थापित केलेला जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान प्रन्यास ;
- (थ) “प्रन्यास निधी”, याचा अर्थ, नियम १३ अंतर्गत घटित प्रन्यास निधी ;
- (द) “विश्वस्त”, याचा अर्थ, प्रन्यासचे नियमन करण्याच्या उद्देशासाठी राज्य शासनाने नियुक्त केलेल्या व्यक्ती ;
- (ध) “वर्ष”, याचा अर्थ, एक एप्रिलपासून सुरू होणारे व पुढील वर्षी ३१ मार्च रोजी संपणारे वित्तीय वर्ष किंवा त्याचा भाग कालावधी ;
- (न) “जिल्हा परिषद”, याचा अर्थ, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिति अधिनियम, १९६१ (महा. १९६२ चा ५) अंतर्गत व्याख्या केल्याप्रमाणे जिल्हापरिषद ;

(२) या नियमात वापरलेले, परंतु ज्याची व्याख्या केलेली नाही असे शब्द किंवा शब्दप्रयोग यांना खाणी व खनिजे (विकास व विनियमन) अधिनियम, १९५७ (१९५७ चा ६७) मध्ये जे अर्थ दिले असतील तेच अर्थ असतील.

प्रकरण—दोन

जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान

३. **जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान प्रन्यासचे उद्दिष्ट.**—(एक) जिल्ह्यातील खनिकर्म किंवा खनिकर्म कामाशी संबंधित कार्यांमुळे बाधित व्यक्ती किंवा क्षेत्रांचे हितसंबंध, लाभ, शाश्वत विकासासाठी, कामे करणे हे जिल्हा खनिज प्रतिष्ठानाचे उद्दिष्ट आहे ; आणि

(दोन) जिल्हा खनिज प्रतिष्ठानमध्ये जमा निधीचा परिणामकारक, पारदर्शक व जबाबदार पद्धतीने वापर करणे.

४. **जिल्हा खनिज प्रतिष्ठानची रचना.**—(एक) अधिसूचनेच्या कलम ९ब च्या उप-कलम (७) अंतर्गत स्थापित प्रत्येक जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान हे नियामक परिषद, व्यवस्थापन समिती व राज्यस्तरीय संनियंत्रण समितिचे बनलेले असेल.

(दोन) जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान चे कार्यालय प्रत्येक जिल्ह्याच्या मुख्यालयी स्थित असेल किंवा नियामक परिषदेने निश्चित केल्याप्रमाणे राहिल.

प्रकरण—तीन

नियामक परिषद

५. **नियामक परिषद.**—प्रतिष्ठान प्रन्यासचे व्यवस्थापन नियामक परिषदेकडे निहित करण्यात येईल, जी प्रन्यासच्या राज्यशासनाकडून नियुक्त केलेल्या सर्व विश्वस्तांची बनलेली असेल.

(एक) नियामक परिषद ही पदसिद्ध सदस्य, नामनिर्देशित सदस्य व सदस्य-सचिव यांची बनलेली असेल.

(दोन) नियामक परिषदेचे पदसिद्ध सदस्य व जिल्ह्यातील विधानसभेचे सभासद/विधान परिषदेचे सभासद पैकी तीन प्रतिनिधी, हे जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान प्रन्यासचे विश्वस्त राहतील.

(तीन) जिल्ह्यातील विधानसभेचे सभासद/विधानपरिषदेचे सभासद यांचे तीन प्रतिनिधी हे, शक्यतो खाणकाम प्रत्यक्ष बाधित क्षेत्रातील पालकमंत्री यांनी शिफारस केलेले राहतील व अंतिम नामनिर्देशन, राज्यशासनाकडून तीन वर्षांपेक्षा जास्त राहणार नाही अशा कालावधीसाठी करण्यात येईल.

(चार) अशासकीय संस्थेच्या (एनजीओ) दोन प्रतिनिधींची शिफारस पालकमंत्री करतील व अंतिमतः नामनिर्देशन राज्य शासनाकडून तीन वर्षांपेक्षा जास्त राहणार नाही अशा कालावधीसाठी करण्यात येईल.

(पाच) खनिज सवलत धारकामधून तीन प्रतिनिधींची शिफारस पालकमंत्री करतील व अंतिमतः त्यांचे नामनिर्देशन राज्य शासनाकडून तीन वर्षांपेक्षा जास्त राहणार नाही अशा कालावधीसाठी करण्यात येईल.

(सहा) नामनिर्देशित सदस्यांची नेमणूक तीन वर्षांपेक्षा जास्त राहणार नाही अशा कालावधीसाठी करण्यात येईल व ते दोन मुदतीपेक्षा जास्त वेळा पुन्हा पुनर्नियुक्तिसाठी पात्र ठरणार नाही.

६. **नियामक परिषदेचे अधिकार व कार्ये.**—सर्व विश्वस्तांची बनलेली, नियामक परिषद यासाठी जबाबदार असेल,—

(एक) प्रन्यासाचा व्यापक धोरणात्मक आराखडा तयार करणे व कार्यशीलतेसाठी कार्यपद्धतीला मान्यता देणे आणि प्रन्यासचे कामकाजाचा वेळोवेळी आढावा घेणे ;

(दोन) व्यवस्थापन समितिकडून मान्यतेकरिता ठेवण्यात आलेले प्रन्यासचे वार्षिक अंदाजपत्रक व वार्षिक कार्यक्रम योजनेला मान्यता देणे. वर्ष सुरू होणाऱ्या किमान एक महिना आधी व्यवस्थापन परिषद वार्षिक कार्यक्रम योजना तयार करेल व नियामक परिषद त्याला मान्यता देईल. वार्षिक कार्यक्रम योजनेमध्ये योजना व प्रकल्पांची यादी त्यांच्या तात्पुरत्या तरतुदीसह समाविष्ट असेल :

परंतु, पुढील वर्षासाठी वार्षिक कार्यक्रम योजना तयार करतांना मागील जबाबदाऱ्यांची व अपूर्ण राहिलेल्या योजनांचे दायित्व यांचे एकूण मूल्यमापन करण्यात येईल. वित्तीय नियमांचे पालन करण्यासाठी व प्रकल्प वेळेत पूर्ण करण्यासाठी, मागील दायित्वे व जबाबदाऱ्या आणि प्रस्तावित केलेल्या नवीन योजना यांची एकूण बेरीज कोणत्याही परिस्थितीत पुढील वित्तीय वर्षासाठी प्रन्यास निधिमध्ये येणाऱ्या अपेक्षित गुंतवणुकीच्या दोन पर्तीपेक्षा जास्त असणार नाही ;

(तीन) प्रन्यास निधीमार्फत कार्यान्वयित केलेल्या विकास योजना व कामे यांचे ग्रामसभेमध्ये सामाजिक लेखापरीक्षण आयोजित करणे ;

(चार) प्रन्यासचे उद्देश पुढे नेण्यासाठी, राज्यशासनाने प्रदान केलेल्या अशा पद्धतीने, उपलब्ध न्यास निधीमधून अशा इतर खर्चास मान्यता देणे ;

(पाच) व्यवस्थापन समितीचे शिफारशींना मान्यता देणे ;

(सहा) प्रन्यासचे वार्षिक अहवाल व लेखापरीक्षण झालेले लेखे यांना मागील वर्षाचे समाप्तीनंतर साठ दिवासांचे कालावधीचे आत मान्यता देणे ;

(सात) प्रन्यास चालविण्याकरिता, राज्य शासनाने ठरविल्याप्रमाणे प्रतिनियुक्तिवरील अधिकाऱ्यांच्या नियुक्तीला, कंत्राटी किंवा बाह्य यंत्रणांकडून आधारित कामाला मंजूरी देणे ;

(आठ) प्रन्यासची वार्षिक योजना तयार करण्यामध्ये व प्रन्यासचे कामकाज सुरळीत चालण्यासाठी, सहाय्य करण्याकरिता उप-समित्या गठित करणे ;

(नऊ) प्रन्यासचे उद्देश पुढे नेण्याकरिता असे कोणतेही इतर कार्यक्रम हाती घेणे.

७. नियामक परिषदेच्या सभा.—(एक) नियामक परिषदेच्या सभा आवश्यकतेप्रमाणे अनेकदा होतील परंतु प्रत्येक तिमाहीत किमान एकदा होईल.

(दोन) नियामक परिषदेची सभा, अध्यक्षानी ठरविल्याप्रमाणे, नियामक परिषदेच्या सदस्यांना दोन आठवड्याची नोटीस देऊन आयोजित करण्यात येईल.

(तीन) अशा सभेकरिता गणपूर्ति (कोरम), नियामक परिषदेच्या एकूण सदस्यांच्या एक तृतीयांश राहिल, जर गणपूर्ति झाली नाही तर सभा अर्ध्या तासासाठी पुढे ढकलण्यात येईल व नंतर त्याच दिवशी त्याच ठिकाणी पुनः आयोजित करण्यात येईल, ज्याकरिता गणपूर्तिची अट लागू होणार नाही.

प्रकरण—चार

व्यवस्थापन समिती

८. व्यवस्थापन समिति.—(एक) प्रन्यासचा दैनंदिन व्यवहार व्यवस्थापन समिती द्वारे चालविण्यात येईल.

(दोन) फक्त पदसिद्ध सदस्यांना मतदानाचा हक्क राहिल.

(तीन) नामनिर्देशित सदस्यांना मतदानाचा कोणताही हक्क राहणार नाही.

(चार) जिल्ह्यातील खाणकाम यंत्रणा किंवा खनिपट्टाधारक व अशासकीय संस्था यांचे प्रतिनिधी यांची नेमणूक, नियामक परिषदांवर नामनिर्देशित केलेल्या त्या श्रेणीतील (वर्गातील) प्रतिनिधीमधून व्यवस्थापन समिती करेल.

९. व्यवस्थापन समितीचे अधिकार व कार्य.—व्यवस्थापन समितीचे अधिकार व कार्य खालीलप्रमाणे आहे ते असे,—

(एक) प्रन्यासच्या हितसंबंधाचे संरक्षण करण्यासाठी कर्तव्ये पार पाडण्यामध्ये योग्य त्या कार्यसक्तीचा वापर करणे ;

(दोन) अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार व राज्यशासनाने ठरवून दिलेल्या पद्धतीने संबंधित खनिपट्टा धारकाकडून अंशदानाची रक्कम वेळेवर जमा होईल याची खात्री करणे ;

(तीन) ग्रामपंचायत, जिल्हा परिषद आणि जिल्ह्यातील शहरी स्थानिक संस्था, शासकीय विभाग, मंडळे, महामंडळे व राज्य व केंद्रीय सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम यांचेकडून प्रस्ताव व प्रकल्प स्वीकार करणे. तथापि, अनुसूचित क्षेत्रात व्यवस्थापन समिती बाधित क्षेत्राच्या ग्रामसभांकडून प्रस्ताव किंवा प्रकल्प प्राप्त करू शकेल ;

(चार) प्रन्यासाच्या वार्षिक योजनेचा व प्रन्यासाचे वार्षिक अंदाजपत्रकाचा, प्रस्तावित योजना व प्रकल्पांसह समन्वय साधणे, संघटित करणे व मंजूर योजना व प्रकल्पांचेवर देखरेख करणे व अंमलबजावणीची खात्री करणे ;

(पाच) वार्षिक योजना व मंजूर योजना व प्रकल्पांचे वर देखरेख करणे व अंमलबजावणीची खात्री करणे ;

(सहा) प्रकल्पांना मान्यता देणे आणि मंजूरी आदेश निर्गमित करणे, त्याकरिता प्रन्यास निधी देणे व संवितरण करणे ;

(सात) प्रन्यास निधीची व्यवस्था पाहणे व त्याची कार्यसक्ती पद्धतीने गुंतवणूक करणे आणि भारतीय रिझर्व बँकेकडून मान्यता प्राप्त अनुसूचित, व्यावसायिक किंवा राष्ट्रीयीकृत बँकेत प्रन्यासच्या नावाने खाते उघडणे व असे खाते व गुंतवणुकीचे व्यवहार पाहणे ;

(आठ) प्रन्यास निधीचे उपयोगितेचे प्रगतीवर लक्ष ठेवणे ;

(नऊ) लेखापरिक्षण झालेले लेखे, वार्षिक अहवालासह नियामक परिषदेसमोर, मागील वर्षाचे समाप्ती नंतर साठ दिवसांचे कालावधीच्या आत, त्यांचे मान्यतेकरिता ठेवणे ;

(दहा) प्रन्यासचे कामकाजाकरिता कार्यपद्धती तयार करणे व मंजूर करणे ;

(अकरा) राज्य शासनाच्या दिशा-निर्देशानुसार कर्मचाऱ्यांची व लेखा परीक्षकांची नियुक्ती करणे, तथापि या नियुक्तींना नियामक परिषदेच्या मंजूरीची आवश्यकता राहिल ;

(बारा) वेबसाईट तयार करून ती सुस्थितीत ठेवणे, ज्यावर खालील माहिती टाकून अद्यावत ठेवणे,—

(क) प्रन्यासच्या रचनेची व प्रन्यास वर असलेल्या व्यक्तींची सविस्तर माहिती.

- (ख) खाणकामामुळे बाधित क्षेत्रे व लोकांची यादी.
- (ग) खनिपट्टाधारक व इतरांकडून प्राप्त अंशदानाची तिमाही सविस्तर माहिती.
- (घ) प्रन्यासच्या सर्व सभांची विषय सूची, इतिवृत्त व कार्यवाही अहवाल.
- (च) वार्षिक योजना, अंदाज पत्रक, कार्य आदेश व वार्षिक अहवाल.

(छ) सध्या सुरू असलेल्या कामांची ऑनलाईन स्थिती, हाती घेण्यात आलेल्या सर्व प्रकल्प व कार्यक्रमांची कार्यान्वयन स्थिती व प्रगती वेबसाईट वर उपलब्ध करून द्यावी, यात कामाचे वर्णन, लाभार्थीचा तपशील, अंदाजित किंमत, कार्यान्वयन यंत्रणेचे नाव, काम सुरू करण्याची व पूर्ण करण्याची अपेक्षित तारीख, मागील तिमाहीपर्यंतची वित्तीय व भौतिक (प्रत्यक्ष) प्रगती इत्यादी माहितीचा समावेश करावा.

(ज) विविध कल्याण योजनांतर्गत लाभार्थींची यादी.

(झ) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ (२००५ चा २२) अंतर्गत ऐच्छिक प्रकटीकरण ; आणि

(तेरा) प्रन्यासच्या सुरळीत कामकाज आणि व्यवस्थापनाकरिता आवश्यक इतर सर्व गोष्टी करणे.

१०. व्यवस्थापन समितीच्या सभा :—(एक) व्यवस्थापन समितीच्या सभा एका वित्तीय वर्षात किमान चार वेळा घेण्यात येतील व त्या अध्यक्षानी ठरविल्याप्रमाणे आयोजित केल्या जातील.

(दोन) या सभांसाठी गणपूर्ति (कोरम), व्यवस्थापन समितीच्या एकूण सदस्यांच्या एक तृतीयांश राहिल जर गणपूर्ति झाली नाही तर सभा अर्ध्या तासासाठी पुढे ढकलण्यात येईल व ती त्याच दिवशी त्याच ठिकाणी आयोजित केली जाईल, ज्याकरिता गणपूर्तिची अट लागू होणार नाही.

(तीन) व्यवस्थापन समितीची सभा अध्यक्षांच्या अध्यक्षतेखाली होईल, त्यांच्या अनुपस्थितीमध्ये, पदसिद्ध सदस्य आपल्यातून स्थानापन्न अध्यक्षाची निवड करू शकतील.

प्रकरण—पाच

प्रन्यास निधीचे व्यवस्थापन

११. प्रन्यास अंतर्गत निधीची घडण.—(एक) प्रत्येक जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान प्रन्यासची नियामक परिषद प्रन्यास अंतर्गत एक निधी स्थापित करेल ज्याला जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान प्रन्यास निधी असे संबोधण्यात येईल. ज्याचे व्यवस्थापन प्रन्यासच्या व्यवस्थापन समितीद्वारे करण्यात येईल.

(दोन) जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान प्रन्यासचा प्रन्यास निधी, खालील रकमांचा स्वीकार करेल.

(क) राज्य शासनाकडून दिलेली प्रारंभिक जमा ;

(ख) राज्य शासनाने वेळोवेळी ठरविल्याप्रमाणे राज्य शासनाकडून किंवा कोणतीही इतर यंत्रणा, संस्था किंवा व्यक्ती यांचेकडून प्राप्त कोणतेही अनुदान, अंशदान किंवा इतर भांडवली सहाय्य ;

(ग) नियम २ चा उप-नियम (१) चे उपवाक्य (जी) मध्ये व्याख्या केलेले अंशदान ;

(घ) गुंतवणूक व इतर जमा आणि त्यावर जमा झालेले व्याज व त्यापासून प्राप्त झालेले इतर कोणतेही उत्पन्न ;

(च) प्रन्यासच्या इतर सर्व मालमत्ता व त्यापासून प्राप्त झालेले उत्पन्न किंवा त्याचे झालेले अधिमूल्यन ; आणि

(छ) राज्य स्तरिय संनियंत्रण समितीने ठरविल्याप्रमाणे इतर जिल्ह्यांच्या अंशदान निधीतून प्राप्त झालेला निधी.

१२. प्रन्यास निधीचे प्रवर्तन.—प्रन्यास निधी, भारतीय रिझर्व बँकेने मान्यता दिलेल्या एक किंवा जास्त अनुसूचित, व्यावसायिक किंवा राष्ट्रीयीकृत बँकेत फक्त प्रन्यासच्या नावाने असा सार्वजनिक निधी ठेवण्यात येईल व सर्व खाते हे व्यवस्थापन समितीचे अध्यक्ष व व्यवस्थापन समितीचे सदस्य-सचिव यांचे संयुक्त स्वाक्षरीने कार्य करतील. या निधीचे खाते पुस्तके प्रन्यासची व्यवस्थापन समिती सांभाळेल. हे खाते अंशदान निधीपासून स्वतंत्र ठेवण्यात (सांभाळण्यात) यावे.

१३. प्रन्यास निधीमधून खर्च.—या न्यासमध्ये उपलब्ध निधी हा भारत सरकारने निर्गमित केलेल्या दिशानिर्देशानुसार प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजना (पी एम के के वाय) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे पुढील उद्देश अंमलात आणण्याकरिता उपयोगात आणण्यात येईल :—

(एक) खनिकर्म किंवा खनिकर्म कामाशी निगडित कार्यामुळे बाधित क्षेत्रांच्या सर्वांगीण विकासाकरिता, व्यवस्थापन समितीने तयार केलेल्या व नियामक परिषदेने मान्यता दिलेल्या प्रन्यासच्या वार्षिक कार्यक्रमा योजनेच्या उद्देशाकरिता ;

(दोन) किमान २/३ रक्कम प्रत्यक्ष बाधित क्षेत्रांमध्ये वापरण्यात येईल व उर्वरित कमाल १/३ रक्कम अप्रत्यक्ष बाधित क्षेत्रांकरिता वापरण्यात येईल (प्रत्यक्ष बाधित खाणकाम क्षेत्र हे खाण/डंपपासून २० कि.मी. च्या त्रिज्येच्या आत राहिल).

(तीन) प्रन्यासकडे उपलब्ध निधीपैकी किमान साठ टक्के उच्च प्राथमिकता क्षेत्रांकरिता उपयोगात आणल्या जाईल जसे.—

(क) पेयजल पुरवठा केंद्रीभूत जलशुद्धीकरण यंत्रणा, जल प्रक्रिया केंद्र, शाश्वत किंवा तात्पुरती जलवितरण जाळे (नेटवर्क), ज्यामध्ये एकल पाणीपुरवठा सुविधेचा समावेश आहे. जलवितरण पाईपलाईन टाकणे.

(ख) पर्यावरण संवर्धन व प्रदूषण नियंत्रण उपाययोजना.—सांडपाणी प्रक्रिया केंद्र, जलप्रवाह, तलाव, तळे, भू-जल, क्षेत्रातील अन्य जलस्रोत यांचे प्रदूषण प्रतिबंध, खनिकर्म काम व डंपस्मुळे होणारे वायू व धुळ प्रदूषण नियंत्रण करण्याकरिता उपाययोजना, खाणीतील पाणी निचरा व्यवस्था, खाण प्रदूषण प्रतिबंध तंत्रज्ञान आणि पर्यावरण-सुलभ व शाश्वत खाण विकासाकरिता आवश्यक इतर वायू, जल व भू-पृष्ठ प्रदूषण नियंत्रण यंत्रणा.

(ग) आरोग्यसेवा.—बाधित क्षेत्रामध्ये प्राथमिक किंवा दुय्यम आरोग्य सेवा सुविधा निर्मिती करणे व या कामावर लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक आहे. यामध्ये फक्त आरोग्य सेवा पायाभूत सुविधा निर्मिती यावर भर नसावा तर त्यासोबत अशा सुविधा प्रभावी करण्यासाठी आवश्यक मनुष्यबळ, उपकरणे व पुरवठा यांच्या तरतुदीवर सुद्धा भर असावा. हे प्रयत्न सध्या अस्तित्वात असलेल्या आरोग्य सेवा पायाभूत सुविधा यांना पूरक व यांचे बरोबर काम करणे अशा असाव्या. याकरिता नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मायनर्स हेल्थ यांचेकडे उपलब्ध असलेले कौशल्य (विशेष ज्ञान) हे सुद्धा विचारात घेऊन खनिकर्म कामाशी निगडित आजार व रोग यांची काळजी घेण्याकरिता आवश्यक विशेष पायाभूत सुविधा आराखडा तयार करण्यात यावा. खनिकर्म कामामुळे बाधित व्यक्तिकरिता त्यांच्या आरोग्य सेवेसाठी गट विमा योजना राबविता येईल.

(घ) शिक्षण.—शिक्षण संस्था व व्यावसायिक प्रशिक्षण केंद्र यांचे बांधकाम, अतिरिक्त वर्गखोल्या, प्रयोगशाळा, वाचनालये, कला व हस्त कौशल्य वर्ग, स्वच्छता गृह, पिण्याच्या पाण्याची तरतूद, दुर्गम भागातील विद्यार्थी किंवा शिक्षक यांचेकरिता निवासी वसतीगृह, क्रिडा पायाभूत सुविधा, शिक्षक किंवा इतर मदतनिस कर्मचारी, इ. शिक्षा मांडणी (इ-लर्निंग सेट अप), विद्यार्थ्यांकरिता इतर वाहतुकीची व्यवस्था (बस, व्हॅन, सायकल, रिक्शा इत्यादी) आणि पौष्टिक अन्न यासंबंधी कार्यक्रम.

(च) कृषी व तत्सम उपक्रम.—कृषी व तत्सम उपक्रम आणि वनशेती यांच्याशी संबंधित उपक्रमांचा विकास, बियाणे, उपकरणांचा लहान संच, कृषी उपकरणांना आर्थिक सहाय्य व सूक्ष्म सिंचन सुविधा ठिबक सिंचनासह, बोर वेल व पंपा करिता आर्थिक सहाय्य शेतकऱ्यांना शेतीच्या तत्सम उपक्रमांकरिता सहाय्य जसे दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन, मत्स्यपालन, वनशेती इत्यादी. अनुसूचित जमाती व इतर पारंपरिक वन रहिवासी (रिकग्नीशन ऑफ फॉरेस्ट राइट्स्) ॲक्ट, २००६ (२००७ चा २) अंतर्गत वन हक्क धारक या सहाय्याकरिता पात्र ठरतील.

(छ) महिला व बालकल्याण.—माता व बाल आरोग्य, कुपोषण, संसर्गजन्य रोग इत्यादी समस्यांवर उपाय योजनांकरिता विशेष कार्यक्रम

(ज) वरिष्ठ नागरिक व विकलांग व्यक्ती कल्याण,—वरिष्ठ नागरिक व विकलांग व्यक्तिकरिता विशेष कार्यक्रम.

(झ) कौशल्य विकास व रोजगार.—उदरनिर्वाहासाठी सहाय्याकरिता कौशल्य विकास, स्थानिक पात्र व्यक्तिकरिता उत्पन्न निर्माण व आर्थिक उपक्रम या प्रकल्प/योजनांमध्ये प्रशिक्षण, कौशल्य विकास केंद्रांचा विकास, स्वयंरोजगार योजना, स्वयंसहाय्यता गटांना सहाय्य व अशा स्वयंरोजगार आर्थिक उपक्रमांकरिता पुढे व मागे संबंध जोडण्याची तरतूद नाविन्यपूर्णतेला, प्रवर्धन उपक्रम परिचालकता व उबवणी केंद्रांना सहाय्य.

(ट) स्वच्छता.—कचऱ्याचे संकलन, वाहतूक व विल्हेवाट, सार्वजनिक ठिकाणांची स्वच्छता, योग्य निचऱ्याची तरतूद व सांडपाणी प्रक्रिया केंद्र, मलविषयक गाळाच्या विल्हेवाटीची तरतूद, स्वच्छता गृहांची तरतूद आणि इतर संबंधित उपक्रम.

(तीन) न्यास विधिचा चाळीस टक्केपर्यंत इतर प्राथमिकता क्षेत्रावर खर्च करता येईल, जसे

(क) भौतिक पायाभूत सुविधा : आवश्यक भौतिक पायाभूत सुविधा जसे रस्ते, पूल, रेल्वे, जलवाहतूक, विमानतळ, औद्योगिक उद्यान किंवा समूह व इतर औद्योगिक पायाभूत सुविधा प्रदान करणे.

(ख) सिंचन : सिंचनाचे पर्यायी स्रोत विकसित करणे, सुयोग्य व आधुनिक सिंचन तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणे.

(ग) ऊर्जा व पाणलोट विकास क्षेत्र : पारंपरिक विद्युत व उर्जांचे अक्षयस्रोतापासून घरगुती विद्युतीकरण व विद्युत पायाभूत सुविधांचे मजबुतीकरण, ऊर्जेच्या पर्यायी स्रोतांचा (मायको हायड्रलसह) व पावसाच्या पाण्याची साठवण, यंत्रणांचा विकास, फळबागा, एकात्मिक शेती व आर्थिक वनीकरण व पाणलोट क्षेत्रांची पुनःस्थापना. राज्य शासनाने वेळोवेळी निर्देशीत कोणतेही इतर पायाभूत सुविधांचे कार्य.

(घ) पर्यावरणाच्या गुणवत्तेत वाढ करण्याकरिता इतर कोणत्याही उपाययोजना.

(चार) शासकीय विभाग, महामंडळ व मंडळामार्फत थेट निधि पद्धतीने, सार्वजनिक, खाजगी भागीदारीच्या (पब्लिक, प्रायव्हेट पार्टनरशीप) माध्यमातून, विविध विकास व पायाभूत सुविधेसंबंधी प्रकल्प.

(पाच) पात्र मानवी संसाधनाची भरपाई करण्याची व्यवस्था जसे डॉक्टर्स, पॅरामेडीकल्स, शिक्षक इत्यादी.

(सहा) उप-नियम (दोन) व (तीन) मध्ये नमूद क्षेत्रांसंबंधी शासकीय योजना किंवा कार्यक्रमांची पूर्तता करणे.

(सात) प्रन्यासनिधि अंतर्गत राबविण्यात आलेल्या विविध विकासाच्या योजनांचे नियोजन व संनियंत्रण करण्याकरिता ग्राम सभांना प्रशिक्षण देणे व त्यांची क्षमता बांधणी करणे.

(आठ) प्रन्यासने जिल्ह्यात वित्तीय वर्षात प्रन्यासनिधिमध्ये प्रत्यक्ष प्राप्त केलेल्या रकमेच्या पाच टक्के पेक्षा जास्त नाही अशी रक्कम (किमान रु. २५ लक्ष ते कमाल रु. २ कोटी) प्रन्यास त्याचा प्रशासकीय किंवा आस्थापना खर्च भागविण्याकरिता खर्च करू शकेल.

परंतु, प्रशासकीय किंवा आस्थापना खर्च भागविण्याची कमाल मर्यादा राज्य शासन वेळोवेळी वाढवू शकेल.

(नऊ) वार्षिक जमेची वाजवी रक्कम स्थायीदान म्हणून ठेवता येईल.

(दहा) प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजना (पी.एम.के.के.क.वाय.) अंतर्गत मार्गदर्शक तत्वाप्रमाणे इतर कोणतेही कार्य घेण्यात येईल.

१४. खर्चाची आकारणी.—विश्वस्तांना खालील खर्च प्रन्यासनिधि व आकारण्याचा हक्क राहिल.—

(एक) प्रन्यासचे कार्य किंवा अंमलबजावणीमध्ये — योग्यरित्या केलेला खर्च व गुंतवणुकीच्या परिपूर्ती, जतन किंवा फायद्यासाठी व प्रन्यास निधिचा समावेश असलेली मालमत्ता व प्रन्यासचे हितसंबंधाचे संरक्षण करण्याकरिता केलेला सर्व खर्च.

(दोन) अंशदान व कोणतेही इतर संसाधन ज्यात वाढ होईल ते प्राप्त करण्याकरिता विश्वस्तांना आलेला सर्व खर्च (यात कोणताही करार किंवा इतर लेखी करारनाम्याच्या निष्पादन व नोंदणीच्या अनुषंगाने केलेल्या खर्चाचा समावेश आहे.)

(तीन) कोणत्याही न्यायीक कार्यवाही संबंधित किंवा प्रन्यासच्या संबंधी विश्वस्ताच्या विरुद्ध कामकाजाशी झालेला सर्व खर्च यात व्यावसायिक शुल्क व न्यायिक सल्लागारावर झालेल्या खर्चाचा समावेश आहे.

(चार) प्रन्यासचे कार्य किंवा अंमलबजावणीमध्ये झालेला सर्व कायदेशीर व वैधानिक खर्च यात प्रन्यासच्या कामासंबंधात देय होणारी किंवा प्रदान केलेला कर, शुल्क व इतर आकारणीचा समावेश आहे.

(पाच) सभा आयोजित करण्यात व इतर कार्यवाही संबंधात आलेला सर्व खर्च आणि कार्यवाही संबंधात आलेला सर्व खर्च आणि नियोजन, अंमलबजावणी, तपासणी, आढावा व प्रकल्प अहवाल तयार करणे, सल्लागारचे शुल्क, तृतीय पक्ष तपासणी लेखा परिक्षक व असे त्याच्या अनुषंगिक इतर खर्च.

१५. लेखा व लेखापरीक्षण

(एक) प्रन्यासचे कामकाजाचे सत्य स्वच्छ चित्र सादर करण्याकरिता व्यवस्थापन समिती प्रन्यासनिधि संबंधित खाते पुस्तके, दस्तऐवज व अभिलेख सुयोग्यरित्या सांभाळेल किंवा ठेवेल.

(दोन) प्रन्यासच्या लेख्यांचे किमान वर्ष संपल्यानंतर पात्र लेखापरीक्षकाकडून लेखापरीक्षण करण्यात येईल.

(तीन) प्रन्यासच्या लेखा परीक्षकाची नेमणूक, नियामक परिषदेकडून, भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचे पॅनेलवर असलेल्या सनदी लेखापालच्या यादी मधून नियामक परिषदेने ठरविलेल्या अटी व शर्तीनुसार करण्यात येईल.

(चार) नियामक परिषद लेखापाल यांना काढून टाकू शकते किंवा बदलू शकते.

(पाच) राज्यशासन, विशिष्ट वर्षाचे किंवा अशा काही कालावधीचे लेखापरीक्षण करण्याकरिता राज्यशासनाने ठरविलेल्या अटी व शर्तीवर लेखापालाची किंवा लेखापालांची नेमणूक करू शकेल किंवा राज्याचे लेखापाल यांना विनंती करू शकेल.

(सहा) प्रन्यास त्याचे पुढील वित्तीय वर्षाकरिता मंजूर अंदाजपत्रक व वार्षिक योजना त्याच्या मंजूर योजना व प्रकल्पांसह, जिल्हा परिषद, जिल्हा प्रशासन व राज्य शासनास त्यांचे संबंधित वेबसाईटवर प्रकाशित करण्याकरिता पाठवील.

(सात) प्रन्यास, तिमाही संपल्यानंतर पंचेचाळीस दिवसाच्या आत, मंजूर योजना व प्रकल्पांच्या भौतिक व वित्तीय संबंधात तिमाही प्रगती अहवाल तयार करेल व त्याला जिल्हा परिषद व जिल्हा प्रशासनाकडे त्यांच्या संबंधित वेबसाईटवर प्रकाशित करण्याकरिता ताबडतोब पाठवेल.

(आठ) प्रत्येक वर्षी वित्तीय वर्ष संपल्यानंतर तीन महिन्यांच्या आत प्रन्यास त्या संबंधित वित्तीय वर्षाच्या त्याच्या उपक्रमांवर वार्षिक अहवाल तयार करेल व त्याला नियामक परिषदेसमोर ठेवेल.

(नऊ) वित्तीय वर्ष संपल्यानंतर तीन महिन्यांचे आत नियामक परिषदेकडून मंजूर वार्षिक अहवाल व मंजूर लेखा अहवाल त्यांची मान्यता मिळाल्यानंतर ताबडतोब जिल्हा परिषद व राज्य शासनाकडे संबंधित वेबसाईटवर प्रकाशित करण्यासाठी पाठवेल.

(दहा) वार्षिक अहवाल मान्यता मिळाल्यानंतर एक महिन्यांच्या आत शासनास सादर करण्यात येईल व प्रत्यासच्या वेबसाईटवर सुद्धा प्रकाशित करण्यात येईल.

(अकरा) प्रत्येक जिल्हा खनिज प्रतिष्ठान प्रत्यासच्या वार्षिक अहवाल नियामक परिषदेसमोर सादर केला जाईल.

प्रकरण सहा

संकिर्ण

१६. कामाची अंमलबजावणी

(एक) कामे किंवा साहित्य, प्रत्यासकडून, राज्य शासनाने अशा खरेदीकरिता विनिर्दिष्ट केलेल्या योग्य पद्धतीचा अवलंब करून खरेदी (संपादन) करू शकेल.

(दोन) प्रत्यासने हाती घेतलेली कामे शक्यतो फक्त शासकीय विभाग यंत्रणा, सार्वजनिक उपक्रम यांचे मार्फत कार्यन्वयन करेल. ज्या साधारणपणे अशी कामे, संबंधित नियमांना अनुसरून करतात, आणि त्याची अंमलबजावणी करतांना किंवा कंत्राट मंजूर करतांना त्या संस्थेला अशा पद्धती लागू होतात.

(तीन) तांत्रिक मान्यता व कामाची देखरेख संबंधित विभागाला लागू होणाऱ्या प्रशासकीय प्रदान केलेल्या शक्ती अंतर्गत सादर काम करण्यास सक्षम असलेल्या अधिकाऱ्याकडून करण्यात येईल.

(चार) जी कामे शासकीय विभाग यंत्रणा किंवा सार्वजनिक उपक्रमामार्फत कार्यन्वयन करणे शक्य नसेल अशा कामांचे संबंधात व्यवस्थापन समिती ते काम, कोणत्याही इतर सक्षम व सुयोग्य यंत्रणेला, पारदर्शक पद्धतीचा अवलंब करून, नियामक परिषदेची पूर्व परवानगी प्राप्त करून, मंजूर करू शकेल.

(पाच) सर्व यंत्रणा व लाभार्थीना विधिचे हस्तांतरण त्यांचे बँक खात्यात करण्यात येईल.

१७. अनुसूचित क्षेत्रांसाठी विशेष तरतूद

(एक) भारतीय संविधानाच्या अनुसूची ५ व ६ सह वाचल्या जाणाऱ्या अनुच्छेद २४४ ला ध्यानात ठेवून, जे अनुसूचित जाती व जमाती क्षेत्राला व अशा पंचायतीच्या (ज्या अनुसूचित क्षेत्राचा विस्तार आहेत) तरतुदी असलेल्या अधिनियम, १९६६ ला आणि अनुसूचित जमाती व इतर परंपरागत वन निवासी (वन हक्क मान्यता) अधिनियम, २००६ अंतर्गत येणारी गावे ती अनुसूचित क्षेत्रात चालणाऱ्या खनन व खनन विषयक कार्यानी बाधित झाली आहे अशांना ग्रामसभेची मंजूरी खालीलप्रमाणे घेणे आवश्यक आहे :—

(अ) अशा सर्व योजना, कार्यक्रम, प्रकल्प जे प्रधानमंत्री खनिज क्षेत्र कल्याण योजने (PMKKKY) अंतर्गत घ्यावयाचे आहे आणि

(ब) शासनाच्या लागू मार्गदर्शक तत्वाप्रमाणे लाभार्थी चिन्हित करणे.

(दोन) संबंधित गावात घेतलेल्या कार्याचा अहवाल वित्तीय वर्ष पूर्ण झाल्यावर ग्रामसभेला सादर केला जाईल.

१८. प्रत्यास रद्द करणे.—

राज्य स्तरीय संनियंत्रण समितीच्या शिफारशीवरून प्रत्यास रद्द करण्याचा राज्य शासनाला विवेकाधिकार वापरता येईल. राज्य शासन जो अवधी निश्चित करेल तो पर्यंत प्रत्यास विद्यमान राहिल. प्रत्यासाच्या निर्वापणकाळी प्रत्यासाची सर्व मालमत्ता व दायित्व राज्य शासनाकडे हस्तांतरित होईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

अपूर्व चंद्रा,

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन.

टीप.—सादर अधिसूचना दिनांक १ सप्टेंबर २०१६ च्या मूळ इंग्रजी अधिसूचनेचे मराठी भाषेतील भाषांतरित प्रारूप आहे. सदरील भाषांतरित अधिसूचनेमधील एखाद्या अर्थाबाबत प्रश्न उद्भवल्यास मूळ इंग्रजी अधिसूचना पहावी.